CÎMPUL SEMANTIC AL NOȚIUNII DE „LOC DEFRIȘAT" ÎN TOPONIMIA DIN BAZINUL UZULUI (MOLDOVA)

DE

VLAD COJOCARU

1.1. Termenii geografici pentru noțiunea de „loc defrișat" nu sînt în totalitate definiți cu exactitate, iar unii dintre ei sînt incluși fără motiv în această categorie. În vederea unei definiri mai exacte a fiecăruia este necesară o analiză a întregului cîmp semantic al noțiunii respective, pentru a surprinde relațiile diacronice și sincronice stabilite între termenii acestui cîmp. În plus, studierea tipurilor toponimice dependente de cîmpul analizat și a repartiției geografice a acestor tipuri poate suplini o documentare lacunară, ajutînd la sesizarea stratificării toponimelor dintr-o zonă dată.

Lupta împotriva pădurilor, în scopul valorificării pastorale sau agricole a pămîntului, a fost generală la noi, în timp și în spațiu. Se presupune că, după „retragerea romană", pădurea a cîștigat teren nu numai în Dacia, ci în întreaga Romanie : „Pare-se că, după căderea imperiului roman, asistăm la o adevărată invazie lentă a pădurii, pornită să recucerească, pe încetul, suprafețele de cultură ce-i fuseseră răpite"[1]. În Occident, acțiunea intensă și sistematică de defrișare și, implicit, de colonizare a locurilor obținute a atins apogeul la începutul mileniului nostru : „În jurul anului 1050 [...] se deschide o eră nouă care trebuia să se sfîrșească numai în veacul al XIII-lea : aceea a marilor defrișări, după toate aparențele, cea mai mare creștere a suprafețelor de cultură care a avut loc pe pămîntul nostru, din timpuri preistorice"[2]. Acolo, defrișarea a avut un caracter sistematic, pădurea fiind atacată după un plan vast. La noi, oamenii nu au tăiat pădurea prin mari defrișări frontale, care să ducă la completa ei stîrpire, ci au pătruns în ea prin culoare și poieni ; pădurea a fost atacată din interior, pe suprafețe mici, prin „poienire", fiecare comunitate sătească defrișînd cît avea nevoie. „Agricultura noastră — spune H. H. Stahl — a fost legată de codru cel puțin tot atît de puternic cît și păstoritul [...]. Poiana

[1] Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, vol. I, București, 1958, p. 280.

[2] Marc Bloch, *Les caractères originaux de l'histoire rurale française*, p. 5, la H.H. Stahl, *Contribuții*, I, p. 280.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

naturală sau artificială constituia așadar elementul de bază al economiei sătești și lupta împotriva pădurii era o luptă pentru mărirea și crearea poienilor"[3].

1.2. În bazinul Uzului, curăturile apar menționate încă din primele documente referitoare la satul Dărmănești[4]. Totuși, faptul că Bacăul era la 1837 ținutul cel mai bogat în păduri din Moldova (aproape un sfert din cele existente în întreaga provincie)[5] dovedește că exploatarea pădurilor în această zonă a fost un proces relativ tîrziu. Acest fapt este confirmat și de raritatea toponimelor care reflectă fenomenul defrișării, ca și de caracterul lor recent în comparație cu alte zone, cum ar fi Bucovina. Toponimul cel mai reprezentativ pentru fenomenul analizat este *Runcul*, atestat ca oronim la sfîrșitul secolului al XVIII-lea : „Die Waldung auf dem Berge *Runku Batrîn* und *Mondroja* besteht ebenfalls aus hochstämmigen Nadelholz"[6]. Pădurea înaltă de brad (hochstämmigen Nadelholz) de pe dealul *Runcul Bătrîn* este în cel mai înalt grad edificatoare, dat fiind faptul că *Runcul* a trebuit să denumească inițial un loc fără pădure. Ulterior, într-o hartă de la 1900, porțiunile din preajma satelor (inclusiv *Runcul Bătrîn* și *Mîndroaia*) apar fără pădure. Semnificative sînt și numele a două din satele comunei Dărmănești, situată pe cursul inferior al Uzului : *Poiana Uzului* și *Poiana Roșca* (numele vechi al satului Brătulești). În sfîrșit, Schitul Lapoș, înființat în raza actualei comune la 1737, este așezat și el într-o poiană dăruită de un sătean : *Poiana Romcei*[7].

Înainte de anul 1807, cînd satul Dărmănești intră în stăpînirea lui C. Ghica, locuitorii de aici erau în relație directă cu pădurea, ca stăpîni ai acesteia[8]. Toponimele din acea perioadă au apărut ca urmare a unor „deschideri" de poieni pentru fînaț sau a curățirii locurilor pentru arătură. După ce satul își pierde libertatea, defrișările vor tinde tot mai mult spre o valorificare comercială a lemnului. Pădurea era acum a statului sau a marilor proprietari. Schimbarea continuă a configurației pădurilor din zonă a lăsat urme în toponimia de aici. Pe de altă parte, distincția făcută între etapa mai nouă a defrișărilor

[3] H.H. Stahl, *Contribuții*, I, p. 224 și 227.

[4] DIR, A, XVII—II, p. 83, a. 1607 ; DRH, A, XXI, nr. 7, a. 1632.

[5] C.C. Giurescu, *Istoria pădurii românești din cele mai vechi timpuri pînă astăzi*[2], București, 1976, p. 32.

[6] Hora von Otzellowitz, *Topografische Beschreibung der fünf Moldauischen Districten im Jahre 1788 und 1789*, comentariu la careul 78 (ms. germ. 2 B.A.R., anexă la harta *Brouillon oder Original Aufnahm der fünf Moldauischen Districten*, 1790). Trimiterile la manuscris, care reprezintă un comentariu la fiecare careu al hărții — hartă intitulată *Brouillon* etc. — le vom face folosind sigla : *Otzellowitz, com.* (+ nr. careului).

[7] C. Bobulescu, în *Sihăstria Dărmăneștilor sau Schitul Lapoș*, din „Biserica ortodoxă română", LXIV, 1946, nr. 7—9, p. 400, spune : „Din pricina ortografiei celor vechi și a înstrăinării cu vremea a numelui adevărat, îl găsim trecut cînd «poiana a Roncii », «poiană a Romcii », «poiana Ronci », «Rimcei », «Ruci ». Cred că, corect ar fi «poiană Runci » adică pluralul de la «Runc »". Un asemenea plural nu este posibil, și nici un genitiv de la *Runc* în această formă. Pare a fi vorba mai curînd de un antroponim. Vezi C. Constantinescu, DOR, s.v. *Rom* ; pentru Moldova, cf. *Catalogul documentelor moldovenești* (*Cat. Mold.*), III, nr. 295, a. 1657, unde apare Scripco aprodul și alții, feciorii *Runcăi* (satul Tătărăni, Fălciu).

[8] Pînă la 1807, Dărmănești erau sat domnesc de strajă, aflîndu-se lîngă graniță. Cf. D. Ciurea, *Precizări în problema evoluției marii proprietăți feudale din Moldova în secolele XVII—XVIII*, în „Studii", 22, 1969, nr. 1, p. 3 ; B.P. Hasdeu, *Arhiva istorică a României*, I, p. 107, și C. Istrati, *Condica lui Constantin Mavrocordat* (ms.), doc. 612, unde sînt menționați locuitorii din Dărmănești ca păzitori ai granițel.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

din ultimele două secole și o perioadă anterioară a defrișărilor agricole sau pastorale va ajuta la descrierea mapei toponimice a zonei.

1.3. Sărăcia documentelor istorice care să ateste evoluția despăduririlor din bazinul Uzului ne-a determinat să încercăm o abordare a toponimiei în perspectivă istorică, căutînd modalități de departajare cronologică a formelor geografice antropice plecînd de la toponimie în primul rînd. Deoarece materialul este redus la o zonă limitată[9], analiza va fi extinsă pentru a surprinde esența fenomenelor și a da concluziilor o sferă de aplicabilitate mai largă. Paralel cu prezentarea materialului din zona anchetată, vom lua în discuție fapte din întreaga țară, pentru a analiza anumite relații ce se stabilesc între termenii care ilustrează noțiunea de defrișare.

2.1. În bazinul Uzului există două toponime formate cu entopicul *runc* : *Dealul Runcului* (deal, poiană și curmătură, lîngă satul Brătulești), atestat la 1790 în forma *Runku Batrîn*[10] ; *Dealul Runcului* (lîngă satul Sălătruc), cu atestări de după 1935.

În zona anchetată, toponimul *Runcul* și-a pierdut semnificația originară : nu am înregistrat aici apelativul *runc*, de la care s-a format numele de loc. Urmărind situația entopicului în alte părți ale teritoriului lingvistic românesc, observăm că el se mai păstrează în unele zone de munte și de deal, dar de cele mai multe ori cu un alt sens decît cel originar. Ca toponim, termenul în discuție acoperă o arie întinsă, care depășește granițele actuale ale țării, cuprinzînd și Galiția, Slovacia și Serbia[11]. Implicit, aceeași răspîndire largă, cuprinzînd întreg teritoriul de limbă română, inclusiv dialectul aromân[12], a avut-o într-o epocă mai veche și apelativul corespunzător. Restrîngerea actuală a circulației entopicului la anumite zone, ca și pierderea sensului său inițial sînt simptome ale unui proces de dispariție a cuvîntului din limbă. Deja H. Tiktin, în *Dicționarul român-german*, București, 1912, *s.v.*, îl prezintă ca învechit, răspîndit în partea de vest a țării și în Macedonia. Analizînd datele cuprinse în *Dicționaru limbii românești* al lui A. Scriban, în *Dicționarul limbii române* al Academiei R. S. România (litera R), ca și într-o serie de glosare regionale și de monografii dialectale, se pot urmări cu ușurință fenomenele de „tocire“ (S. Mehedinți) a înțelesului entopicului *runc* și de remotivare a sa.

O primă categorie o formează atestările din acele puncte în care se mai păstrează sensul inițial. Astfel, pe Valea Bistriței găsim *runc* „locul de pe care s-a tăiat pădurea“[13], sau chiar mai dezvoltat „loc din pădure unde arborii au fost doborîți prin tăiere și pe urmă curățați prin ardere, pentru a putea fi transformați în teren de fîneață“[14]. O altă zonă conservatoare este Maramu-

[9] Materialul a fost obținut prin anchete directe efectuate în bazinul Uzului între anii 1980—1982. Chestionarul folosit viza obținerea atît a toponimelor, cît și a entopicelor care circulă în zona anchetată (cf. Dragoș Moldovanu, *Chestionar toponimic și entopic general cu un glosar de entopice onomasiologic*, Institutul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor, Iași, 1978).

[10] Otzellowitz, car. 78.

[11] Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei și onomasticii*, București, 1933, p. 150, 330, 398, 408, 412. Toponimul este atestat încă din secolul al XV-lea, atît în Moldova, cît și în Țara Românească : la 1473, respectiv 1486 (cf. DERS).

[12] Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*[2], 1974, s.v. *arungu*.

[13] Vasile Arvinte, *Terminologia exploatării lemnului și a plutăritului*, în SCȘt (Iași), filol., VII, 1957, nr. 1, p. 164.

[14] Cristofor Simionescu, *Termeni geografici populari din zona Bicazului*, în *Etnografia Văii Bistriței, zona Bicaz*, Piatra Neamț, 1973, p. 30.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

reşul unde, la Vişeul de Sus şi Borşa, a fost, de asemenea, înregistrat acest sens[15]. În Transilvania, el apare în zona Năsăudului şi a Sebeşului[16]. După A. Scriban, *runc* este un sinonim pentru „curătură", „laz", „ogor pe un loc unde a fost pădure" şi în Oltenia şi Bucovina, în ultima zonă fiind înregistrat şi sensul „loc din pădure unde copacii au ars"[17]. Verbul *a runcui* apare încă în Haţeg şi, sub forma *a runculi* „a defrişa", în Bucovina.

Dintr-o altă serie de atestări se observă că, deşi entopicul este cunoscut în punctele respective, sensul originar transpare cu greu ; astfel, în Ţara Oaşului avem „pădure cu copaci doboriţi de vînt"[18], acelaşi sens fiind atestat de A. Scriban pentru Maramureş, iar de DLR în zona Sebeşului, unde am văzut că se mai păstrează şi sensul originar.

Într-o ultimă categorie se grupează atestările din punctele în care sensul iniţial s-a pierdut cu totul, cuvîntul fiind remotivat prin includerea unor trăsături secundare, ulterioare ale obiectului geografic denumit *Runc*. Astfel, în Oltenia, *runc* înseamnă „livadă cu fîn" şi chiar numai „un loc, un deal"[19] (deci, imposibilitatea de a explica numele acelui loc). În judeţul Vîlcea, M. Oros găseşte doar înţelesul de „deal în formă de semicerc"[20]. La Straja (Rădăuţi) şi Rodna (Năsăud), el denumeşte „o poiană în pădure sau pe o coastă de deal" (vezi DLR, litera R, *s.v.*). În aceeaşi categorie a remotivărilor se înscrie şi sensul din Maramureş „cîmp unde pasc vitele" sau cel de „podiş" din Botoşani şi Crucea (Valea Bistriţei ; *ibidem*). Prin Maramureş, *runc* a ajuns să fie sinonim cu *zmeuriş* sau, la Năsăud, cu *afiniş*, după vegetaţia care poate să apară pe un loc defrişat. Alături de păstrarea sa prin toponime, putem nota şi inserarea termenului în sintagme de tipul celei din Maramureş, *poamă de runc* „zmeură" (*ALR-Mar.* II, h. 451), construcţii care pot avea acelaşi rol de conservare a cuvîntului ca şi poeziile populare din Bucovina în care apare verbul *a runculi*.

Rezumînd cele arătate mai sus, observăm că nu se poate vorbi de arii în care entopicul *runc* şi-a păstrat sensul originar, în contrast cu altele în care este remotivat. În toate zonele în care el se mai păstrează există, alături de vechiul înţeles, şi încercări de resemantizare a termenului.

Un semn al slăbirii sensului entopicului în cauză poate fi şi raritatea apariţiei sale în documente, unde îl găsim mai bine reprezentat doar pentru Bucovina. Astfel, la 1652 este menţionată o vînzare a unui „laz de fănaţ, cît iaste tot şi cu runcu, runcuri de păscut" făcute din „pădurea întreagă"[21]. La 1697 găsim un act de vînzare a unei moşii „cu runcuri de păscut", iar la 1768 un inventar care cuprinde şi „un runc, care a fost lăzuit de tata meu cu foc şi cu securea"[22].

Soarta acestui entopic a fost, de fapt, intuită deja de la sfîrşitul secolului trecut. G. Popovici remarca faptul că în ocolul Cîmpulungului sensul acestui

---

[15] V. Arvinte, *loc. cit.*

[16] *Dicţionarul limbii române*, serie nouă, tom. IX, Bucureşti, 1975, *s.v.*

[17] *Ibidem.*

[18] I.-A. Candrea, *Graiul din Ţara Oaşului*, Bucureşti, 1907, p. 51.

[19] *NALR—Oltenia*, III, Bucureşti, 1974, MN 91.

[20] M. Oros, *Toponimia satelor Genuneni şi Popeşti (jud. Vîlcea)*, în SUBB (Philol.), 1970, nr. 2, p. 115.

[21] T.V. Ştefanelli, *Documente din vechiul ocol al Cîmpulungului Moldovenesc*, Bucureşti, 1915, p. 4.

[22] G. Popovici, *Runc. Glosă la o colecţiune inedită de documente moldo-cîmpulungene*, în „Convorbiri Literare", XXV, 1891, p. 712.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

cuvînt este pe cale de a dispărea, trăsătura esențială fiind înlocuită arbitrar cu „note prinse din aparențele concrete ale locurilor la care se referă denumirea"[23]. În prima jumătate a secolului nostru, I. Conea remarca, totuși, că *runc* circulase pînă nu demult ca apelativ în Loviștea[24]. Pentru S. Mehedinți, însă, *runc* este unul din cele mai vechi cuvinte ale limbii române, dar cu înțelesul tocit[25].

În vederea unei definiri mai exacte a entopicului, vom urmări evoluția lat. *runcus* și *rĭncare* în limbile romanice. Entopicul *runc* este moștenit (cf. med. lat. *runcus*, format de la verbul *runcare*, apud TDRG, CADE, SCRIBAN, D.). Lat. *runcare* însemna „a plivi, a prăși"[26] cu instrumentul numit *runco, -onis* („un fel de săpăligă"). El nu desemna acțiunea de defrișare, ci de îndepărtare a buruienilor și de afînare a solului[27]. Existența instrumentului numit *runco, -onis* ne arată că operația se făcea nu prin smulgerea buruienilor sau a ierbii, ci prin *tăierea* sau scoaterea lor din pămînt. Cuvîntul italian dialectal (din Piacenta) *ronk* „pămînt desțelenit" păstrează sensul vechi al cuvîntului latinesc[28]. Alte atestări din italiana dialectală și din friulană ne dau posibilitatea să refacem o evoluție semantică a acestuia de la sensul „loc curățat prin tăierea buruienilor" la „loc curățat prin tăierea tufișurilor, scoaterea cioatelor" și, în cele din urmă, la „loc curățat prin tăierea copacilor", adică la „loc defrișat", care reprezintă termenul final al procesului evolutiv, concretizat în rom. *runc* și arom. *arúngu*. Termenii intermediari ai acestui proces îi găsim în piac. *ronket* „rădăcini care se folosesc pentru foc", în friul. *ronk* „coastă de deal în trepte plantată cu viță de vie" (adică un loc ce a fost *curățat* pentru a fi plantat cu viță de vie) și în ital. *roncare* „a curăța pomii de crengi uscate"[29]. Nota comună a cuvintelor menționate este acțiunea de *curățare* a unui loc, notă implicată și în rom. *runc* ca trăsătură *definitorie* a sa ; *runc* nu cuprinde și specificarea tehnicii de defrișare folosite, apropiindu-se de entopicul *curătură* și deosebindu-se în această privință de *secătură* și *arșiță*. Evoluția semantică a lat. *runco, -onis* urmează pe cea a verbului *runcare* și a substantivului *runcus* : v. ital. *roncone* „cuțit mai mare"[30], friul. *ronkone, rinkone* „cuțit pentru curățat vița de vie". Cuvîntul este atestat și în dalmată : *rancaun*[31].

În toponimie, termenul este prezent, în afară de română[32], și în italiană (*Ronco*), retoromană (engad. *Runc, Runcs, Runchetta*) și dalmată (*Runc, Ronco*)[33]. Termenul, atît ca apelativ, cît și ca toponim, nu este atestat în vestul

---

[23] G. Popovici, *op. cit.*, p. 715.

[24] Ion Conea, *Țara Loviștei. Geografie istorică*. București, 1935, p. 118.

[25] Simion Mehedinți, *Opere alese*, Bucuresti, 1967, p. 242.

[26] L. Quicherat et A. Daveluy, *Dictionnaire latin-français*[51], Paris, 1922, *s.v.* ; A. Ernout et A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Paris, 1967, *s.v.*

[27] Cf. lat. *runca, -ae* „herba que tollitur runcando", la Ernout-Meillet, *op. cit.*, s.v. *runcare*.

[28] REW[3], 7 444 : *runcare* „a plivi" ; 7 446 : *runco, -one* „sapă de plivit". Pentru urmașii romanici ai lat. *runcare* (*sarire* și *sarculare*), vezi REW[3], Ernout-Meillet, *op. cit.* și O. Bloch et W. von Wartbourg, *Dictionnaire étymologique de la langue française*[3], Paris, 1960.

[29] G. Devoto, G.C. Oli, *Dizionario della lingua italiana*, Florența, 1971.

[30] *Ibidem*.

[31] M. Bartoli, *Das Dalmatische*, II, Viena, col. 217.

[32] *Pîrîul Runcului*, în DERS, a. 1473.

[33] I. Iordan, *Bezeichnungen für „Rodeland" in der rumänischen Toponomastik*, în „Zeitschrift für Ortsnamenforschung". IV, 1928, p. 54.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

Romaniei (fr., prov., cat., sp., port.)[34]. Presupunem că, în limbile romanice occidentale, *runcare* a putut fi concurat de paronimul *rhonchare*, păstrat în aceste limbi (ca și substantivul *rhonchus*): log. *runku* „bot" și *ronkare* „a zbiera", v. fr. *ronchier, roncher*, v. ital. *roncare*, sp. *roncar* „a sforăi", sp. *ronco* „sforăit", prov. și cat. *roncar*, cat. *ronk, obvald. runká*[35]. Pe de altă parte, evoluția semantică a verbului încă din latina tîrzie ar putea explica impunerea în limbile romanice a sinonimului său *sarîre (sarcŭlare)*, care s-a păstrat în franceză, spaniolă, italiană, friulană, engadină, aromână[36]. Evoluția semantică de la „a plivi" la „a defrișa" este atestată și pentru o formă a lui *sarire*, **exsartum*, păstrat în fr. *essart*, v. prov. *eissart*[37]. Toponime de tipul *Essards, Le Sars, Cerlémery* (din *exsartum* + antropon. *Emery*), *Coupesarte* (lat. *curvum exsartum*) etc., denumind locuri defrișate, sînt foarte numeroase în Franța[38], fiind corespondentele occidentale ale *Runcurilor* noastre.

Un alt caz de evoluție semantică de la sensul „a prăși, a plivi" la cel de „a tăia (copaci sau cereale)" îl găsim în obvald. *tsarkladur* (din lat. *sarculare*), care înseamnă „iulie", adică „luna secerișului" (și nu a plivitului, prășitului), după cum o arată și friul. *seselado* „iulie" (de la lat. *sicilare*). Același fenomen îl întîlnim și pentru rom. *a plivi*, regional cu sensul „a tăia spice de secară, a secărăți"[39]. În aceeași categorie se înscrie și friul. *ronka* „a tăia porumbul cu secerea".

Așadar, limba română face parte dintr-o arie de est cu continuatori ai lat. *runcus*. Substantivul *runcătură*, atestat în Bulzești—Hunedoara[40], cu sensul de „uscătură", adică „resturile rezultate prin curățirea copacilor", poate fi o rămășiță a unui verb neatestat, de conjugarea I, urmașul latinescului *runcare* (verbul latinesc s-a păstrat în această formă și în ital. *roncare* și friul. *ronka*). Forma actuală *a runcui* este refăcută de la substantiv[41].

Sensul de „curățare" al cuvîntului românesc îl găsim confirmat de diversele explicații date acestei tehnici de defrișare de la noi: *runc* = „loc curățat de pădure prin tăierea acesteia și scoaterea cioatelor"[42]; „altădată au tăiat copacii și i-au scos din rădăcini cu tot și un astfel de pămînt l-au numit *runc* și apoi *curătură*"[43]. H. H. Stahl arată că „atunci cînd, după tăierea copacilor, se scot și rădăcinile, se obține o *curătură* sau o *curățitură*, dar se folosește și termenul de «a runcului»[44] pentru a se obține un «runc»"[45]. Merită atenție și versurile populare citate de G. Popovici, unde accentul cade pe curățirea locului de

[34] Nu este atestat în această arie în REW³, la A. Dauzat et CH. Rostaing, *Dictionnaire étymologique des noms de lieux en France*, Paris, 1963, la J. Corominas, *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*, Berna, 1970, la R. Menéndez Pidal, *Orígenes del español*, I, Madrid, 1929.

[35] REW³, nr. 7 292.

[36] Tache Papahagi, *op. cit.*, s.v. *sărcl'édzu* „prășesc, plivesc".

[37] REW³, nr. 3 066; vezi și nota 28.

[38] Dauzat-Rostaing, *op. cit.*, *s.v.*

[39] DLR, litera P, *s.v.*

[40] I. Străuț, *Vocabular regional*, în „Cum vorbim", IV, 1952, nr. 4, *s.v.*

[41] DLR, litera R, *s.v.*

[42] V. Tufescu, *Pe valea Moldovei. Priveliști și evocări*, București, 1970, p. 26.

[43] Al. Bocănețu, *Terminologia agrară în limba română. Studiu filologic-istoric-cultural*, în „Codrul Cosminului", II—III, 1925—1926, p. 136.

[44] Forma dată de Stahl (probabil din anchetele sale directe) este creată de la *runc* + suf. *-ului*.

[45] H.H. Stahl, *Contribuții*, I, p. 272.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

rădăcini, fără a se mai menționa tăierea copacilor : „Și să scoată rădăcini / De copaci și mărăcini / Și să facă foc cu iască / Codru-ntreg să-l runculească".

O altă serie de nume pleacă de la entopicul *secătură* : *Secătura Grozei* (deal, vîrf, plai, poiană, pîrîu) atestat la 1896 în forma *Pl. și Pîr. Săcătura Groza*[46] ; *Secătura Farcului* (plai, pîrîu) atestat la 1790 în forma *Pojana Sekatura Farku*[47].

În zona Uzului, tehnica de defrișare prin secare nu mai este cunoscută, deci entopicul specializat nu mai circulă[48]. El este însă folosit frecvent în documente pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea : la 1641 — „au făcut săcătura prin codru" ; la 1863 — „avînd eu dreaptă secătură, făcută cu toporu din codru mereu, de taică-meu"[49].

Acest entopic desemnează o tehnică precisă de defrișare. „Alt chip de a stîrpi pădurea a fost acela de a jupi coaja de pe trunchiul arborilor și a-i lăsa astfel să se usuce ; deoarece prin acest mijloc seca seva, izvorul de hrană, a căpătat pămîntul nimicit în acest mod numele «secătură»"[50]. C.C. Giurescu aduce precizări în plus : „*Săcătură* indică și tehnica specială întrebuințată, anume cojirea circulară a copacilor de pe o anumită lățime, așa încît circulația sevei se întrerupea. În consecință, copacii se uscau «în picioare» și apoi erau tăiați."[51]. Mai citățm și definiția culeasă de Stahl de la un informator din Gorj, în 1946 : „Le tai în mîzgă, pînă la 1 iulie. După aceea se închide coaja și nu se mai jupoaie, că s-a lipit mîzga de lemn. Atunci îl jupoi într-un sfert de oră. În puterea verii se usucă, dacă nu are coaja pe el"[52].

Deși entopicul și toponimul format de la acesta apar în documente încă din secolul al XVI-lea[53], nici un dicționar al limbii române nu menționează pentru *secătură* sensul de „loc defrișat", fiind înregistrat numai acela de „om sau lucru de nimic". Doar Al. Ciorănescu, în *Diccionario etimológico rumano*, II, nr. 7653, îl ia în discuție, admițînd însă în mod eronat existența unui continuator românesc *a seca* „a tăia" al verbului lat. *sĕcāre*, de la care s-ar fi format cuvîntul *secătură* „loc defrișat". Din definițiile de mai sus ale termenului în discuție se poate vedea că, deși exprimă o tehnică de defrișare, deci de înlăturare a copacilor, la baza sa stă verbul *a seca* „a usca" (defrișarea nu implică neapărat *tăierea* pădurii, aceasta putînd fi înlăturată și prin alte mijloace). *Secătură* trebuie definit ca fiind un loc din pădure cu copacii secați de sevă prin tehnica arătată mai sus și lăsați să se usuce[54], termenul aplicîndu-se, prin extensie, și locului rămas după ce copacii astfel uscați au fost înlăturați prin alte mijloace (foc, tăiere). Sensul „om de nimic" se poate explica mai ușor ca un sens figurat al entopicului, decît direct de la verbul *a seca* „a usca". Pe

[46] Institutul Geografic al Armatei, *Moldova*, hartă, sc. 1 : 50 000, București, 1896. În continuare vom folosi abrevierea : *H. Mold. (1896)* ; trimiterea este la seria XII, coloana R.

[47] Otzellowitz, com. 79.

[48] Precizăm că toponimul *Secătura Farcului* desemnează un loc într-o zonă cu multe izvoare și pîraie : *Pîrîul Izvoarelor* etc. ; prin urmare, nu poate fi vorba de sensul „loc lipsit de apă".

[49] H.H. Stahl, *Contribuții*, II, p. 160, respectiv 180, din Vrancea.

[50] Al. Bocănețu, *loc. cit.*

[51] C.C. Giurescu, *op. cit.*, p. 32.

[52] H.H. Stahl, *Contribuții*, I, p. 246.

[53] DERS, a. 1558, *s.v.*

[54] Explicația se menține și astăzi : comunicat de prof. dr. V. Arvinte, în urma unei anchete colective efectuate în Vrancea, în anul 1983.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

de altă parte, verbul românesc *a seca* „a tăia" presupus de Al. Ciorănescu (*loc. cit.* reluîndu-i pe I.-A. Candrea, GS, VI, 325, și Buescu) nu își află justificarea, neputîndu-se admite ca lat. *sĕco* să fi avut un tratament al lui *s-* diferit de lat. *sĕdeo* (> *şăz*). Nu lipsit de importanță poate fi și faptul că, încă din latina tîrzie, *sĕcāre* cunoaște o specializare semantică spre sensurile „a tăia cu ferăstrăul", „a secera, a cosi", astfel că limbile romanice îl cunosc numai cu aceste sensuri (cf. fr. *scier*, sp. *segar*, ital. *segare*). Golul semantic creat prin această specializare a fost umplut de lat. tîrziu **taliare*, moștenit și în română.

În schimb, regăsim radicalul indo-european, prezent în lat. *sĕcāre* „a tăia", în entopicul *seci*, împrumutat însă de noi din limbile slave. El denumește, de asemenea, un loc defrișat. În anumite zone, acesta este atestat și cu sensul de „țarc pentru fîn ; ocolul oilor"[55]. Ovid Densusianu crede că sensul de „strungă ; ocolul oilor" din Banat se poate explica numai prin sensul din Hațeg, „fînaț pe un loc unde s-a tăiat pădurea", ultimul fiind considerat ca fază intermediară[56]. Există, însă, în limbile slave, pe lîngă sensul de „tăietură", și sensurile : n. slov. *sěč* „gard viu", srb. *sječ(a)* „crengi tăiate". Însuși Densusianu menționează pe vechiul slav *os ĕkŭ* și pe srb. și slov. *osek* „țarc, strungă"[57]. Așadar, este vorba de o evoluție a substantivului în limbile slave, și nu de o specializare semantică pe teren românesc. Pe de altă parte, această evoluție se poate explica direct de la sensul „tăietură", fără a mai fi nevoie de o fază intermediară „fînaț pe un loc defrișat". Un exemplu în plus îl găsim și în Bucovina, unde a fost înregistrat pentru *seci* sensul „gard din copaci tăiați"[58]. Fenomenul este similar cu cel din v. prov. *segua/sega* „gard (pentru cereale)", cuvînt care pleacă tot de la un radical însemnînd „a tăia" (lat. *sĕcāre*) : „D'els si fan *segas* utils a defensa de blatz / *Segua* [...] fayta d'espinas"[59].

O discuție asemănătoare comportă un alt termen înrudit, *prisacă*, împrumutat tot din limbile slave (v. sl. **prĕsĕka* de la *prĕsĕkati* „incidere")[60]. În Transilvania, toponimia pare să ateste sensurile de „pădure tăiată, loc curățat din codru" și „gard, împrejmuire lată din grămezi de lemne", denumind întărituri de apărare create, probabil, în perioada româno-slavă[61]. În Moldova, *prisacă* are sensul de „stupină", pe care îl au și ucr. *pasika*, pol. *pasieka*, rus. *paseka*[62]. I. Iordan[63] include acest termen în categoria cuvintelor din sfera noțiunii de „defrișare" din Moldova. Această includere se bazează pe ipoteza că *prisacă* a evoluat de la sensul „loc defrișat" la „stupina așezată într-un loc

[55] În Almăj (Banat), la Lucian Costin, *Graiul băgățean (Studii și cercetări)*, I. Timișoara, 1926, *s.v.*

[56] Ovid Densusianu, *Aspecte lingvistice ale păstoritului*, curs litografiat, București, 1933—1934, p. 166.

[57] Ov. Densusianu, *loc. cit.*

[58] Satul Valea Putnei, comuna Pojorîta, jud. Suceava, comunicat de D. Moldovanu. Cu același sens l-am înregistrat și în com. Dofteana, jud. Bacău, vecină cu zona în discuție.

[59] M. Raynouard, *Lexique roman ou Dictionnaire de la langue des troubadours comparée avec les autres langues de l'Europe latine*, V, Paris, 1836—1845, p. 179 ; în traducere franceză : D'eux se font clôtures utiles à la défense des blés/Clôture [...] faite d'épines".

[60] S. Dragomir, *Cîteva urme ale organizației de stat slavo-române*, în DR, I, p. 157.

[61] *Ibidem*, p. 158 : „Prisecile vechi stăteau în legătură neîntreruptă unele cu altele și „ormau un veritabil brîu de apărare".

[62] TDRG, *s.v. prisacă*.

[63] I. Iordan, *Toponimie românească*, București, 1963, p. 24 și 26.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

defrișat“ (explicație dată și de Tiktin). Însă sensul de „pădure tăiată“ nu este înregistrat direct în Moldova, ci doar în Maramureș și Muntenia (cf. SCRIBAN, D.). A fost înregistrat, în schimb, în Transilvania *prisacă* „îngrăditură“, în sintagma *prisacă de spini*[64]. Această atestare este importantă, deoarece reprezintă un rest din sensul inclus în numele vechilor *Prisăci* ardelenești, confirmînd ipoteza lui S. Dragomir asupra naturii acestora. Evoluția semantică de la „a tăia“ la „întăritură, gard făcut din crengile tăiate“ este similară cu cea petrecută în cazul lui *seci*. Este posibil ca sensul atestat de E. Petrovici în Transilvania să fi constituit punctul de plecare pentru *prisacă* „stupină“ din Moldova : înainte de a denumi totalitatea stupilor dintr-un perimetru dat, *prisacă* ar fi putut desemna gardul cu care se împrejmuiau stupii așezați în pădure, făcut pentru a-i feri de animalele sălbatice. Admițînd această ipoteză — indiferent că fenomenul s-a petrecut pe terenul limbii române sau în limbile slave de est — am putea elimina entopicul *prisacă* dintre termenii pentru defrișare din Moldova. Gestul aruncării cu securea pentru a circumscrie suprafața prisăcii — un argument pentru cei care îl includ în categoria amintită — este un gest ritualic vechi, fără vreo importanță pentru problema noastră. Se arunca, de altfel, și cu piatra. Cu securea se făcea, cel mult, *curătura* în care se instala prisaca. În documente, de altfel, se face mereu o deosebire între stupină și locul pe care se află ea. La 1578, Petru Șchiopul dăruiește mănăstirii Berzunț „o prisacă cu 20 de stupi și *cu locul* cît va putea arunca un om cu piatra din mijlocul prisăcii“[65]. În alt act se vorbește de „niște curături și *cu prisacă*, și cu grădini, însă în pădure, care sînt *curăturile* lor ce le-au curățat“[66]. Prisăcile din Moldova se „întemeiau“, nu se „deschideau“ sau „curățau“[67].

Un alt termen pentru defrișare din bazinul Uzului, derivat de la un cuvînt moștenit din latină, este *curătură*. El este prezent în această zonă prin toponime de tipul *Curătura la Vîlcu*, *Curătura la Stănuleț*, *Curătura la Docan*, *Curătura la Apetrei*, *Curătura la Gh. Gabor*, toate cu atestări tîrzii, din secolul nostru. După cum am mai arătat, entopicul apare, însă, menționat aici încă din secolul al XVII-lea. Sensul său este alterat, înțelegîndu-se astăzi prin el un „loc îngrădit, pentru fînaț“, indiferent dacă a fost sau nu pădure pe el. Ca și *runc*, *curătură* indică mai ales finalitatea acțiunii de defrișare, decît tehnica folosită. Termenul apare în documente, începînd din secolul al XVI-lea pînă tîrziu în secolul al XIX-lea, cu sensul de „loc defrișat“. La 1596 găsim : „să facă curături în pădure“[68]. Este posibil ca desemantizarea să se fi petrecut și datorită concurenței entopicului *curățitură*, care este folosit în documente începînd din secolul al XVII-lea[69]. Acesta a fost derivat de la verbul *a curăți*, general răspîndit în limbă, care a luat locul mai vechiului *a cura*. *Curătură* nu a dispărut din limbă, dar a pierdut din înțelesul inițial, ca urmare a pierderii sprijinului pe care îl avea de la verbul *a cura*. Desigur că desemantizarea

[64] ALR II/I, MN 3 838, p. 125, punct 260. Cf. și V. Arvinte, *op. cit.*, p. 102, care îl menționează pe *prisacă* în Maramureș (Vișeul de Sus) cu sensul de „grămadă făcută din vreascurile adunate de pe munte“.

[65] Gh. Bartoș, *Tehnica albinăritului în Țările române în epoca feudală*, în „Terra nostra“, II, 1971, p. 227.

[66] DIR, A, XVI—II, nr. 146, a. 1560.

[67] DIR, A, XV—I, nr. 48.

[68] DIR, A, XVI—IV, p. 154.

[69] La 1626 : „au fost făcută curățătură din pădurea întreagă“, în DRH, A, XIX, nr. 30.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

acestor termeni — *curătură*, *runc*, *secătură* — se explică și prin faptul că, începînd din secolul al XIX-lea, are loc o restrîngere a activității desemnate de ele : țăranii nu mai pot să-și facă unde vor și cînd vor curături sau să „*sece*" pădurea[70].

Tehnica de defrișare de la noi, după cum se poate deduce din documente, include frecvent și arderea copacilor ; pădurea este înlăturată cu securea, dar și „cu foc". De altfel, tehnica pîrjolului, constînd din incendierea ierburilor și a mirиștilor pentru a face cîmpurile mai roditoare, este un procedeu foarte vechi, cunoscut de cele mai primitive popoare[71]. Deși *arsură*, *arșiță* (din lat. **arsîcia*) pot desemna nu numai locuri defrișate prin ardere, ci și partea de deal (munte) expusă mai intens la soare, multe din toponimele actuale sînt legate de acțiunea de despădurire.

În bazinul Uzului, există următoarele arșițe (arsuri) : *Piciorul Arsurii*, atestat la 1896 în formele : *Pic. Arsurei* și *Pîr. Arșiței*[72] ; *Arșița Piței*, *Arșița Coporiei*, *Arșița Pinului*, *Poiana de la Arsură*, *Arșița Paltinului*, toate cu atestări de după 1935. Ultimele două toponime sînt explicate de subiecți prin incendii naturale sau din timpul războiului, celelalte rămîn fără motivare. Tehnica de defrișare prin ardere este aici inactuală, ca și cea prin secare.

Singurul entopic care mai păstrează sensul nealterat în zonă este *poiană*. Dintre toponimele formate de la acest entopic, cîteva sînt atestate la 1896 : *Poiana lui Anton* (nemotivat), *Poiana Vasiloaiei* (nemotivat), *Poiana lui Gabor*, *Poiana Bindileului* (nemotivat)[73]. Celelalte poieni au atestări mai tîrzii : *Poiana la Caramalău*, *Poiana lui Postolache*, *Poiana Bîtcii*, *Poiana lui Pavel*, *Poiana Străjii*, *Poiana Zahariei*, *Poiana Cenușăriei*, *Poiana Chibrităriei*, *Poiana la Cărbunaru*, *Poiana Bărduța*, *Poiana Finanțului*, *Poiana Boitei*, *Poiana lui Rață*, *Poiana Pîncii*, *Poiana Cireșului*, *Poiana Munteanului*.

2.2. Considerînd în ansamblu totalitatea termenilor pentru noțiunea de defrișare, se pot sesiza anumite diferențieri semantice între ei. Astfel, *runc* și *curătură* au în vedere finalitatea acțiunii de defrișare — curățirea locului — pe cînd *secătură* și *arșiță* caracterizează tehnica folosită.

Datorită sinonimiei inițiale dintre *runc* și *curătură*, a fost posibilă o substituire a primului de către ultimul termen, fapt ce ar explica apariția tot mai rară a lui în documente (cu excepția unor zone, cum ar fi Bucovina). Pe de altă parte, *Runcurile* par să păstreze o autonomie față de *Curături* prin specializarea lor în a denumi suprafețe mai mari defrișate, un deal sau o coastă de deal. Curăturile sînt legate, mai ales, de acțiuni individuale de curățire a locurilor, pe suprafețe mai mici. Am putea crede și într-o specializare în plus a fiecăruia dintre cei doi termeni: *runcurile* ar fi mai ales locurile de pășune, *curăturile*, cele de arătură. Într-adevăr, marea majoritate a primelor ne apare ca atare. *Runcul Dornei* este un runc „sătesc, ca să *cosească* cu toții, sau să-l *pască* cu toții"[74]. În Oltenia, runcul este definit ca „livadă cu fîn"[75], iar la

[70] *Curățitură* desemnează un loc curățit de copaci, tufișuri, dar și o pădure curățită de uscături.

[71] H.H. Stahl, *Contribuții*, I, p. 306.

[72] H. Mold. (1896), s. XI, col. B.

[73] *Ibidem*.

[74] Apud H.H. Stahl, *Contribuții*, II, p. 163 (a. 1768).

[75] *NALR—Oltenia*, III, MN 91.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

Poiana Stampei este un pămînt pentru *pășune* în proprietate obștească[76]. La 1697 se vînd „runcuri de păscut" (vezi mai sus). Proverbul citat de G. Popovici : „de pre runc nou iese brînză bună" indică tot o întrebuințare pastorală a sa. La acestea mai adăugăm toponimul *Runcul Stînelor* de pe Tazlăul Sărat[77]. Curăturile au ajuns să însemne orice loc cultivat cu porumb, etc., indiferent dacă a avut sau nu pădure[78]. Astfel, îl găsim menționat la 1711 pe un Iftime „avînd mălai în curătură"[79]. Mai înainte, la 1612, Ioana din Popcești are „livezi și curătură, loc de patru *ogoare*". La 1719, Manole Bejenuță are „curături de livezi"[80].

Trebuie să menționăm, totuși, cîteva excepții : prima este o atestare de la 1863, din Vrancea, a unei „curături *de fîn* la Cremeneț", vîndută de fiii lui Șt. Budăescul[81]. În același sens este definită curătura ca „loc defrișat și închis în pădure, folosit ca fînaț", la Comănești[82]. Excepții întîlnim și în cazul *runcului*. Astfel, în Loviștea (Voineasa), un Oprea cumpără la 1605 niște *ogoare în Runculeț*[83]. Tot în Țara Românească apare toponimul *Runcul Grești*[84], în care determinantul (dacă nu este un nume de persoană) ar putea indica destinația agricolă a runcului[85]. În Crișana, toponimul *Runcurele* este definit și el ca o „față de deal cu loc arător"[86].

O diferențiere care pare să aibă mai mult suport, între *runcuri* și *curături*, este aceea pe baza prezenței unui singur individ sau a colectivității ca agenți ai defrișării. Această diferențiere este susținută de faptul că întotdeauna curăturile sînt legate de persoane particulare care le curăță, le vînd, le cumpără sau primesc întărire pentru ele. Atunci cînd apar forme de plural, ele denumesc generic mai multe locuri defrișate ale aceluiași individ sau ale unor indivizi diferiți. Așa apare, la 1745, *Poiana Curălurilor*, pentru care Constantin fustașul primește încuviințarea de a lua dijmă de la cei care-i vor lucra partea lui din acea poiană curățată de „moșu-său"[87]. Așadar, indiferent că are destinație agricolă sau este folosită pentru fîn, curătura este un loc relativ redus ca di-

---

[76] V. Arvinte, *loc. cit.*

[77] În anul 1643, în *Cal. Mold.*, II, nr. 1 679.

[78] S. Mehedinți, *op. cit.*, p. 248.

[79] Curătura este făcută de el ; în *Cal. Mold.*, V, nr. 1 004.

[80] *Ibidem*, I, nr. 1 586 și V, nr. 1 616.

[81] Apud C.C. Giurescu, *op. cit.*, p. 34.

[82] Bazinul Trotușului, Comănești, anchetă directă, comunicat de Ion Florea.

[83] DIR, B, XVII - I, nr. 152.

[84] DRH, B, XXIII, nr. 207 (a. 1631).

[85] Cf. S. Pușcariu, *Limba română*, I, București, 1967, p. 280 : „Postverbalul *gres* are, ca și rutenescul *uzhrich*, și sensul de «loc rămas nearat la trecerea cu plugul»".

[86] T. Tealha, *Graiul din Valea Crișului Negru*, București, 1961, p. 139. În Bucovina, unde entopicul *runc* apare în documente pînă în secolul al XIX-lea, avem exemplul cel mai sugestiv de specializare pastorală a acestuia. Găsim astfel „runcuri de păscut" la 1652 (Ștefanelli, *op. cit.*, p. 4) și la 1697 (*ibid.*, p. 17) ; „un runc care se cheamă Imașul" la 1755 (*ibid.*, p. 57) ; apoi se vinde „păscutul pe acest an — păscutul unui munte — însă cu Runculeță cu tot", la 1793 (*ibid.*, p. 231) ; se zălogește „on runculeț di cosit și di păscut la pîrîul Prascăi", la 1801 (*ibid.*, p. 292) ; se stăpînește „puținței runc păscătoare", la 1804 (*ibid.*, p. 318). Această specializare pare că merge în Bucovina pînă la eliminarea sensului de „defrișare" ; *runc* devine sinonim cu „loc de păscut", „imaș".

[87] Pe moșia Miroslăveștilor, în Moldova, apud V. Mihordea, *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea*. II. *Moldova*, București, 1966, p. 282, nr. 252. Se vede clar că în acest caz este vorba de o împărțire a curăturii inițiale pe părți, de aceea este întrebuințat pluralul, deși defrișarea a fost făcută de o singură persoană.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

mensiune, aflat în proprietatea unui individ. De aceea curăturile apar în documente menționate alături de celelalte „stăpîniri locurești" (H. H. Stahl) (*cu* grădină, *cu* curătură, *cu* vii, *cu* pomet), pe cînd pentru pădure, cîmp, apă se menționează dreptul *din* acestea, indiviz, neîmpărțit pe teren (*din* pădure, *din* apă, *din* cîmp). Atunci cînd apare și formularea *din curătură*, este vorba de o cumpărare, pe lîngă cea a dreptului de a stăpîni o parte nehotărnicită din pădure, cîmp etc., și a dreptului de a curăța oriunde și oricît în pădurea comună.

Situația *runcului* este cu totul alta. Foarte rar — și aceasta tîrziu, în secolele al XVII-lea — al XVIII-lea — întîlnim o vînzare a unor *runcuri de păscut* (vezi mai sus), deci sub același regim ca orice stăpînire privată, ieșită din indiviziune. Majoritatea covîrșitoare a exemplelor ne pune în fața unor denumiri deja fixate, ca nume de sat, deal sau munte. Pe de altă parte, faptul că un runc apare mai ales ca un loc de *pășunat* și nu de fînaț poate fi și el semnificativ, pentru că pășunile erau colective, ale întregului sat, pe cînd locurile cu fîn erau mai ales individuale[88]. Dacă o dată apare și un loc pentru fîn, se face mențiunea că „au voie toți să-l cosească", este deci o proprietate colectivă, fapt ce n-ar fi fost posibil dacă l-ar fi făcut doar un singur individ (vezi mai jos despre *Runcul Dornei*).

Prin urmare, este probabil ca *runc* să se fi specializat în a denumi defrișările mai vechi, efectuate de comunitatea sătească, diferențiindu-se de *curătură*, care se folosea pentru indicarea defrișărilor mai noi, individuale. Așa credem că putem explica și apariția „curăturii de fîn" din Vrancea, curătură care aparținea unui singur individ, membru al obștii : aici necesitatea de a distinge *individualul* de *obștesc* a copleșit pe cea de a distinge între *arabil* și *pastoral*.

Semnificativă este și comparația dintre aria curăturilor și cea a runcurilor din documentele secolelor al XV-lea — al XVII-lea. Curăturile apar în zonele cu runcuri din Moldova, mai întîi în Vrancea, apoi pe valea Trotușului, în zona Onești—Comănești, apoi urcînd pe Tazlău. O altă fîșie se profilează pe valea Bistriței, pînă mai sus de Bicaz ; aceeași situație și în zona dintre Siret și Bîrlad, începînd de la izvoarele Bîrladului, pînă spre sud de orașul cu același nume. În schimb, pe valea Moldovei nu le întîlnim împreună decît în cursul inferior, pînă spre Tg. Neamț și la sud de Fălticeni. Mai sus, în amonte, pare a fi o zonă exclusiv de runcuri, fără curături[89]. Ținînd seama de faptul că în ocolul Cîmpulungului Moldovenesc obștea sătească a păstrat pînă aproape de zilele noastre formele vechi de organizare, scăpînd aservirii de către proprietarii feudali, și reamintindu-ne presupunerea că *runc* se diferențiase de *curătură* specializîndu-se în denumirea unei suprafețe mai mari de teren defrișate, lucrate și stăpînite de obicei în comun, ne putem explica de ce tocmai în această zonă *runc* a rezistat mai mult concurenței din partea entopicului *curătură*.

[88] Cf. P.P. Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova. Orînduirea feudală*, București, 1964, p. 131 : „Pășunea era comună [...] . Nu trebuie confundată pășunea cu fînațul [...] De obicei, livezile de fîn constituiau proprietăți individuale, dar erau și fînațuri mari, comune ale obștii."

[89] *Runcul Șuvoriței*, *Pîrâul Runcului*, *Runcul Carpenilor*, *Runcul lui Berchez* (sec. XV—XVII) și foarte multe *Runcuri* găsite de G. Popovici : *Runcul Largei*, *Runcul lui Ochian* (Gura Humorului) ; *Dealul Runc* (Capul Cîmpului) ; *Runcul Tochin*, *Runcul* (Stulpicani) ; *Runcul Focșei*, *Runcul Ariniș* (Vama) ; *Runcul Rusca*, *Runcul Candrenilor*, *Runcu* (Dorna) etc.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

Pricina de la 1768 pentru moșia numită *Runcul Dornei* este edificatoare : acel runc, se spune, „este sătescu, ca să cosească cu toții, sau să-l pască cu toții"[89bis].

Urmărind repartiția geografică a runcurilor din Țara Românească și Moldova pe baza documentelor din secolele al XV-lea — al XVII-lea, observăm că ele apar exclusiv în zone de deal și de munte, lipsind cu totul din zonele de șes acoperite cu păduri în evul mediu. De regulă, *Runcurile* desemnează dealuri sau părți de deal (munte), fiind vorba de *muchea Runcului*[90], *vîrful Runcului*[91], *poalele Runcului* și *fața Runcului*[92], *Piscul Runcului*[93], *Runcușorul la vîrful dealului*[94], *și apucă iarăși dealul în pădure la Runcu*[95], *în sus pînă la Runc, care este la obîrșia Frumoasei mari*[96], *vîrful Runcului*[97]. Așadar pe lîngă faptul că aria lor se limitează la zona de deal și de munte, de multe ori se face chiar mențiunea expresă a categoriei geografice la care se încadrează acest entopic. Sîntem siliți de fapte să includem, deci, noțiunea de „deal" în definiția entopicului *runc* ca pe o notă esențială a sa : deal sau parte de deal defrișate, folosite ca pășune și aflate, cel puțin la origine, în proprietatea obștii. Prin această restricție semantică, *runcul* ar intra în seria cuvintelor care, prin modificările semantice suferite, sînt o expresie a condițiilor de viață ale românilor dintr-o anumită perioadă a istoriei lor : *cărare, punte, cale*[98].

Considerăm, astfel, necesară revizuirea articolului *runc* din DLR, litera *R*, unde cuvîntul respectiv este tratat cu puțin spirit critic : definiția dată neglijează trăsături esențiale ale termenului, incluzînd însă note care constituie, de fapt, remotivări, descrieri ale obiectelor concrete la care se referă toponimele. După redactorii articolului, am ajunge la concluzia că, de exemplu, *runc* este sinonim cu *zmeuriș* sau chiar cu ... *pădure* (deal împădurit).

Continuînd ideea de mai sus, remarcăm faptul că în primele noastre documente toponimul *Poiană* apare mai ales în zonele complementare *Runcului*, și anume în cele de cîmpie[99]. Desigur că, odată intrat în limbă, entopicul *poiană* s-a răspîndit în toată țara, dar nu este exclus ca adoptarea lui să se fi produs începînd cu zonele de cîmpie, unde au avut loc, se pare, primele contacte dintre români și slavi[100].

3.1. Încercările de mai sus de a stabili unele diferențieri între entopicele exprimînd noțiunea de „defrișare" nu ne pot ajuta singure la stratificarea toponimelor formate pe baza lor. Dezvoltarea social-istorică diferă de la o zonă la alta, raportul dintre privat și obștesc variază, fiind greu de stabilit o cronologie absolută a numelor de locuri pe baza acestor fapte. Opoziția dintre obștesc

---

[89bis] Apud H.H. Stahl, *Contribuții, II*, p. 163.
[90] *Cat. Ț. Rom.* II, nr. 735, a. 1616.
[91] DIR, B, XVI—IV, nr. 137, a. 1574.
[92] *Ibid.*, XVII—III, nr. 371, a. 1619.
[93] DRH, B, XXIV, nr. 176, a. 1633.
[94] DRH, A, II, nr. 76, a. 1458.
[95] *Ibid.*, III, nr. 96, a. 1491.
[96] *Ibid.*, nr. 100, a. 1491.
[97] *Cat. Mold.*, II, nr. 1 935, a. 1646.
[98] S. Pușcariu, *Études de linguistique roumaine*, Cluj-București, 1937, p. 40 și 41.
[99] Cf. colecțiile DIR, B și DRH, B.
[100] Vezi I.I. Russu, *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez*, București, 1970, p. 140 : „Locul autohtonului *gorun* de la dealuri și cîmpii alături de *bung-(bungel)* a fost luat de *stejarul* slavon."

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

și individual nu poate fi folosită cu rezultate sigure la cronologizarea formelor geografice antropice. Această cronologizare rămîne să fie făcută pe baza altor criterii. Pe de altă parte, chiar dacă am sesizat o specializare a *runcului* în denumirea de locuri de păşunat obşteşti şi a *curăturii* în denumirea de locuri individuale, aceasta nu presupune dispariţia primului într-o anumită perioadă din dezvoltarea socială a ţării şi apariţia ultimului la o dată ulterioară. O cronologizare absolută a entopicelor în discuţie nu se poate face, cu atît mai mult cu cît ele exprimă tehnici de defrişare care nu pot fi legate strict de o anumită epocă din istoria poporului român. Aşadar nu putem admite încercarea de stratificare a lor făcută de S. Mehedinţi : „După *runc* am avut *arşiţă*, acolo unde pămîntul era curăţat prin foc, iar azi cuvîntul cel mai obişnuit e *curătură*. Şi chiar curătură începe a-şi toci sensul, înţelegîndu-se prin acest cuvînt orice loc unde se seamănă la munte porumb, chiar dacă n-a avut pădure pe el“[101].

3.2. Considerînd faptele sub aspect geografic, putem ajunge la concluzii care să ne conducă, totuşi, la o stratificare a toponimelor din categoria analizată. Un loc defrişat în scopul folosirii lui ca teren agricol sau păşune (fînaţ) nu era ales la întîmplare de cel care urma să depună o muncă grea pentru a-l obţine. În afară de aspectul locului, alegerea lui a fost dirijată de efortul minim pentru exploatarea sa. Astfel, H. H. Stahl observa că „terenurile de agricultură nu pot fi prea îndepărtate de vatra satului. Drumul de la casă la locul de arătură are o limită peste care nu este economic să se treacă“[102]. O remarcă asemănătoare face şi C. I. Popa, referitor la satul Marginea, Sibiu : „Locurile de arătură ale mărginenilor sînt situate, de regulă, în apropiere de vatra satului“[103]. Analizînd defrişările din secolele al XV-lea — al XVII-lea din zona Bucşoaia — Baia, M. D. Matei şi E. I. Emandi constată, de asemenea, că „cele mai intense defrişări s-au făcut în dreptul vetrei aşezărilor, vatra constituind un factor important de avansare spre codru“[104]. Este firesc ca primele locuri intrate în atenţia sătenilor să fi fost cele mai apropiate de sat sau la care se putea ajunge mai uşor.

Revenind la zona noastră, am putea grupa într-un prim strat, ca vechime, toponimele desemnînd obiectele cele mai apropiate de zona locuită : *Dealul Runcului* (Runcul Bătrîn) de lîngă satul Brătuleşti, în dreapta Uzului, spre vărsare ; apoi celălalt *Runc*, aflat lîngă satul Sălătruc, în apropiere de fostul Schit Lapoş : *Secătura Grozei* şi *Secătura Farcului*, ambele lîngă fostul sat Poiana Uzului (din cursul mijlociu al Uzului, pe dreapta), prima în dreapta Pîrîului Grozei, ultima în stînga acestuia, pe coasta muntelui Farcu ; în sfîrşit, *Piciorul Arsurii*, situat la vest de Runcul de lîngă schit[105].

---

[101] S. Mehedinţi, *op. cit.*, p. 48.

[102] H.H. Stahl, *Contribuţii*, II, p. 14.

[103] C. Popa, *Agricultura în Mărginimea Sibiului*, în „Cibinium“, 1969—1973, vol. II, p. 59.

[104] Mircea D. Matei şi Emil I. Emandi, *Habitatul medieval rural din valea Moldovei şi din bazinul Şomuzului Mare (Secolele XI—XVII)*. Bucureşti, 1982, p. 71.

[105] Se remarcă, prin urmare, că runcurile de aici, ca şi cele din Bucovina, sînt situate în imediata apropiere a vetrelor de sat. G. Popovici, *op. cit.*, p. 710, analizînd situaţia runcurilor din munţii Bucovinei, constata că : „Locurile numite *runc* sunt în genere situate în interiorul periferiilor sătesti sau în intimă apropiere“, iar în nota 6 : „runcurile sunt situate în apropierea satului sau cel puţin a locuinţelor omeneşti“.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

În următorul strat s-ar încadra o serie de toponime care desemnează obiecte situate în zone care înaintează mai mult în munții acoperiți cu pădure din bazin : un șir de poieni pe Izvorul Negru (afluent drept al Uzului, ce se varsă mai sus de satul Brătulești), în continuarea Runcului Bătrîn : *Poiana lui Anton*, *Poiana lui Gabor*, *Poiana lui Postolache*. Apoi, o arie compactă de denumiri se conturează pe Pîrîul Mașcașului (afluent drept al Trotușului, ce se varsă în dreptul satului Brătulești), în cursul său superior, într-o zonă care, deși relativ apropiată de sat, este mai puțin accesibilă (prezintă pante cu înclinație mare) ; pe coasta acestui pîrîu se află *Poiana Vasiloaiei*, *Poiana la Caramalău*, *Poiana lui Rață*, *Poiana Mîndroii*, *Curătura la Vîlcu*, *Curătura la Stănuleț*, *Curătura la Docan*, *Curătura la Apetrei*, *Curătura la Gheorghe Gabor*.

Un ultim strat ar cuprinde toponime aflate în zone rămase neatinse, în inima munților, la distanțe considerabile de sat, dar cu multă pădure. Aceste toponime circumscriu o etapă a defrișărilor care se conturează începînd cu secolul al XIX-lea, etapă delimitată și pe baza altor considerente în afara celui geografic. În această perioadă se remarcă o rezistență din partea proprietarilor față de vechiul obicei al defrișărilor făcute oriunde, oricînd și de către oricare membru al obștii. Pădurea era acum a marilor proprietari sau a statului, iar defrișările se fac de către societăți specializate, pe porțiuni mari și în scopul exclusiv al folosirii materialului lemnos (dispare rolul pastoral și agricol al defrișărilor). În bazinul Uzului, caracteristic pentru această etapă este entopicul *tăietură*, folosit absolut : *(La) Tăietura*, *Pîrîul* și *Plaiul Tăieturii* (*Pîrîul Tăietura* este atestat în această formă la 1897 în *Harta topografică a județului Bacău*, sc. 1 : 100.000, întocmită de Institutul Geografic al Armatei). Am putea include aici și toponime create de la repere, de tipul : *(Pîrîul) La Jgheabul lui Timár*, *(Pîrîul) La Rampa Doftenilor*, *(Pîrîul) La Rampa lui Búguș*, *(Pîrîul) La Corcea a Treia*, sau de la antroponime ce trimit la cei care au condus operațiile de defrișare sistematică din zonă : *Pîrîul lui Póloc*, *Pîrîul lui Ghinél*. Toate se raportează la noile tehnici de defrișare și la noua funcție a defrișărilor : valorificarea comercială a lemnului, care este exploatat în cantități mari, transportat pe *jgheaburi* sau *córcii* („uluce de lemn pentru transportarea butucilor") pînă la *rampele* de încărcare.

3.3. Pornind de la considerente social-istorice, sugerăm o altă clasificare, care ar putea fi valabilă pentru fiecare zonă geografică în parte. Se presupune că, după retragerea romană, Dacia cunoaște o perioadă lungă, de cîteva secole (III—X), de revenire la regimul obștilor sătești și chiar gentilice. Într-o primă fază, întregul teritoriu al comunității sătești era în stăpînirea devălmașă, comună a obștii. Membrii ei aveau un drept teoretic, indiviz, de stăpînire asupra pădurii, apei, cîmpului. Nevoia de teren agricol și de pășunat a dus la defrișări în pădurea comună, defrișări care, inițial, au putut fi realizate de întreaga colectivitate, printr-o muncă comună. Numele dat terenurilor colective se exprima, inițial, prin apelative geografice în funcție toponimică absolută *(Runcul, Secătura, Arsura* etc.), care se diferențiau între ele fie prin calificative și determinative *(Mare — Mic, Bătrîn — Nou, de Sus — de Jos* etc.), fie prin raportarea la alte toponime (proces numit *polarizare toponimică*)[106].

[106] Conceptele de *funcție toponimică absolută* și de *polarizare toponimică* sînt precizate de D. Moldovanu, *Principii ale lexicografiei toponimice*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară", t. XXIII, 1972, p. 79, nota 28, respectiv, p. 81.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

Pe măsura ieșirii din indiviziune, proprietatea privată cîștigă teren în fața celei colective. Una din modalitățile de a deveni stăpîn pe un loc era și aceea a defrișării individuale în pădurea comună. Locul astfel obținut rămînea în folosința celui care muncise la deschiderea lui, fiind lăsat ca moștenire sau vîndut. Faza „ținerilor private" (H. H. Stahl) a provocat apariția, în plan toponimic, a denumirilor care includ, alături de entopic, un determinant personal, ca semn al proprietății : *Poiana lui X*, *Curătura lui Y*. Așadar, distincției dintre obștesc și privat din planul social-istoric îi corespunde, de obicei, în planul lingvistic, distincția dintre toponimele descriptive și toponimele personale.

În bazinul Uzului, în prima serie, cea mai veche, se grupează următoarele toponime : *Runcul (Bătrîn)*, *Dealul Runcului*, *Secătura Grozei* (= secătura de sub *Vîrful Grozei*)[107], *Secătura Farcului* (de la numele muntelui *Farcu* pe care se află), *Piciorul Arsurii*. Toate aceste denumiri trimit la defrișări colective, ale întregii comunități sătești. În seria a doua, mai nouă, a toponimelor personale, grupăm denumirile poienilor de pe Izvorul Negru și ale poienilor și curăturilor din cursul superior al Mașcașului : *Poiana lui Anton*, *Poiana lui Gabor*, *Poiana lui Postolache*, *Poiana lui Pavel*, *Poiana la Caramalău*, *Poiana Vasiloaiei*, *Poiana lui Rață*, *Curătura la Vîlcu*, *Curătura la Stănuleț*, *Curătura la Docan*, *Curătura la Apetrei*, *Curătura la Gheorghe Gabor* și în sfîrșit *Arșița Piței*, la distanță mare de sat, dar într-o zonă intens pastorală (transhumanță locală).

Se observă că această distincție, făcută pe baza unor considerente social-istorice, ne conduce la aceleași rezultate ca și cea făcută pe baza criteriului geografic. Denumirile din apropierea vetrelor de sat — presupuse de noi a fi mai vechi — fac parte toate din categoria toponimelor descriptive și sînt, în același timp, și o expresie a fazei proprietății obștești. Denumirile cu determinant personal, din faza mai nouă a creșterii proprietății private, se grupează toate în zone mai îndepărtate de sat, avute, deci, în vedere mai tîrziu de locuitori.

Prima etapă istorică — a proprietății obștești, care are ca reflex lingvistic stratul toponimelor descriptive — poate fi subdivizată în două perioade : aceea a utilizării pentru denumirea terenurilor comune a apelativelor geografice în funcție toponimică absolută și o perioadă ulterioară, a diferențierii toponimelor. Diferențierea este impusă în această fază mai nouă de pluralitatea obiectului antropic, una din modalitățile de a distinge între două omonime fiind includerea unui calificativ în numele de loc : toponimul *Runcul Bătrîn*, atestat în această formă la 1790, apare în această fază ulterioară, prin opoziție cu celălalt *Runc* din zonă. Inițial s-a numit, desigur, *Runcul*, cînd era singurul din bazin[108].

[107] *Dealul Grozei* servește ca polarizator pentru o serie de toponime din aceeași zonă : *Pîrîul Grozei*, *Vîrful Grozei*, *Plaiul Vîrful Grozei*.

[108] La 1790 avem atestat doar *Dealul Runcului*, acoperit cu pădure mare de brad. Forme de tipul *Poiana Runcului*, *Pădurea Runcului*, *Poiana Săcăturii*, aparent tautologice sau contradictorii, sînt și ele expresia a două straturi toponimice : stratul mai vechi al determinantului — *Runcul*, *Secătura* — și stratul mai nou al determinatului — *Poiana* care s-a făcut pe locul numit *Runc* sau *Secătură*, *Pădurea* care a crescut din nou pe locul numit *Runc*. În ultimul caz, putem avea și o extensie a accepției toponimului *Runc* de la porțiunea strict defrișată din dealul respectiv, la întregul deal, incluzînd, deci, și pădurea care a mai rămas pe el. În toate cele trei cazuri, toponimele complexe atestă fixarea ca nume de loc, pentru zona în cauză, a entopicelor *runc*, *secătură*.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

Un alt mijloc de evitare a confuziei între omonime este acela al polarizării (vezi mai sus). Astfel, cele două *Secături* aflate în apropiere una de cealaltă s-au diferențiat între ele intrînd fiecare într-o serie toponimică diferită : *Secătura Farcului, Muntele Farcu, Botul Farcului, Pîrîul Farcului* etc., respectiv *Secătura Grozei, Vîrful Grozei, Pîrîul Grozei.* Cele două straturi distinse în acest caz sînt : cel mai nou, în care intră toponimele descriptive formate prin polarizare de la cele două oronime, și un strat anterior, în care exista doar toponimul *Secătura* (de pe muntele *Farcu*). Indiciul anteriorității ultimului toponim și a formei sale *Secătura* este sinonimul *Pîrîul Secăturii* obținut pentru *Pîrîul Cenușăriei* (care izvorăște din *Secătura Farcului*), sinonim pe cale de a fi uitat (subiecții îl localizează cu greu, nefiind siguri dacă este identic cu pîrîul menționat mai sus sau cu altele ce izvorăsc tot din *Secătura Farcului*). Așadar, actuala opoziție echipolentă a rezultat dintr-o mai veche opoziție privativă : [*Secătura* : 0] → [*Secătura* : *Secătura Grozei*] → [*Secătura Farcului* : *Secătura Grozei*][109].

Stratul toponimelor din etapa ultimă a defrișărilor, din secolele al XIX-lea — al XX-lea, făcute în scopul valorificării lemnului (și nu al obținerii de locuri arabile sau de pășunat), include și un entopic care apare în funcție absolută : *tăietură*. Acest fapt nu infirmă ipoteza vechimii stratului format din entopice în această funcție. *Tăietură* nu mai caracterizează locul obținut prin defrișare (împreună cu tehnica folosită), ci exprimă doar acțiunea de tăiere în sine (singura care mai avea importanță). Pe de altă parte, folosirea absolută a acestui entopic poate fi explicată și prin faptul că reprezintă prima fază a întrebuințării numelui comun ca nume propriu în zona noastră. Neexistînd posibilitatea confuziei dintre două sau mai multe omonime, ar fi fost de prisos folosirea sa cu un determinant. Aceasta este o expresie a principiului economiei care guvernează funcționarea limbii în sincronie.

Succesiunea temporală a tipurilor lingvistice presupuse mai sus pare a fi valabilă și pentru alte spații lingvistice. Astfel, discutînd toponimele formate de la cuvîntul de origine obscură *artiga, artigo* „loc defrișat", din Franța, Ch. Higounet remarcă : „Formele vechi [...] arată trecerea de la apelativ la nume de loc, se pare că mai întîi pentru terenuri mici, și adăugarea unui nume de persoană ca un prim mijloc de diferențiere"[110].

3.4. În concluzie, diferențierea lingvistică a tipurilor toponimice dependente de cîmpul semantic al noțiunii de defrișare pare să corespundă celor

---

[109] Pentru transformarea opoziției privative în opoziție echipolentă, vezi D. Moldovanu, *op. cit.*, p. 84. Exemple ilustrative pentru fenomenul polarizării și în care putem distinge cele două straturi — mai vechi, al entopicelor în funcție toponimică absolută și cel ulterior, al toponimelor incluzînd și un determinant — pot fi date și din alte zone. E menționată, astfel, în DIR, A, XIV—XV, vol. I, nr. 4, a. 1398, Mănăstirea Probota, „carî monastire iasti în *Poiană*, între Șomuz și între pîrăul Pobrotii" ; la 1404, *ibid.*, nr. 18 : „sfîntii mănăstiri, hramul sf < ă > ntul ierarhu Nicolaiu, carî iasti în *Poiană*, între Șomuz și între părăul Pobratii" ; la 1409, *ibid.*, nr. 3 : „mănăstirii sfîntului Nicolae, care este în *Poiana Siretului*" (aceasta se află în dreapta gurii Șomuzului Mare, în stînga ei fiind acum *Poiana Răhtivanului*, de care s-a diferențiat). Un alt exemplu ni-l oferă atestările pentru *Runcul Frumoasei* de pe Tazlăul Sărat : la 1491, în DRH, A, III, nr. 100, apare forma simplă : „pînă la *Runc*, care este la obîrșia Frumoasei Mari" ; la 1643, în *Cat. Mold.* II, nr. 1679, apare diferențiat formal de *Runcul Stînelor* din cealaltă parte a Tazlăului Sărat : *Runcul Frumoasei*.

[110] Ch. Higounet, *Contribution à l'étude de la toponymie du défrichement : les Artigues du Bordelais et du Bazadais*, în *Troisième Congrès International de Toponymie et d'Anthroponymie* (Bruxelles, 1949), III, Louvain, 1951, p. 598.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)

două faze din dezvoltarea sistemului de proprietate. Analiza tipologică trebuie aplicată, în primul rînd, fiecărei serii de toponime formate cu același entopic (vezi mai sus situația entopicului mai nou *tăietură*). Urmărind, în același timp, repartiția geografică a denumirilor din acest cîmp, am putut observa că termenii generici se dispun în imediata apropiere a vechilor vetre de sat, în timp ce structurile toponimice personale caracterizează zonele mai îndepărtate. Totodată, această corespondență reflectă deosebirile dintre terenuri sub raportul gradului de accesibilitate. Cele mai greu accesibile zone au fost defrișate parțial în a treia etapă.

Tratat diacronic, cîmpul semantic al noțiunii de „defrișare" conduce la o imagine complexă a fenomenului respectiv, a cărui dublă determinare, geografică și istorică, se reflectă în repartiția și succesiunea tipurilor de denominație toponimică.

Aceste sugestii pentru o departajare cronologică a formelor geografice antropice vor putea fi verificate și completate prin analiza unui material mai bogat, provenit și din alte zone ale țării.

LE CHAMP SÉMANTIQUE DE LA NOTION DE „LIEU DÉFRICHÉ" DANS LA TOPONYMIE DU BASSIN DE L'UZU (MOLDAVIE)

Résumé

Dans la première partie, l'auteur précise la sphère sémantique de quelques appellatifs fondamentaux pour la notion de „lieu défriché", à partir des documents du XIVe—XVIIe siècles, des enquêtes toponymiques, des glossaires régionaux et à la suite de l'étude des correspondants romans et slaves des termes roumains (*runc*, *curătură*, *secătură*, *seci*, *prisacă*, *poiană*, *arsură*, *curățitură*).

Dans la deuxième partie de l'étude, on analyse les correspondants toponymiques des appellatifs géographiques, en essayant d'établir leur stratification. Pour cela, on a utilisé plusieurs critères : *le critère linguistique*, donné par le type toponymique (descriptif ou personnel, appellatif en fonction toponymique absolue ou en syntagmes qui incluent des déterminants) ; *le critère socio-historique*, donné par le type de propriété (collective ou individuelle) qui existait au temps des défrichements ; *le critère géographique*, c'est-à-dire le rapprochement ou l'éloignement des objets géographiques dénommés par rapport à l'enceinte du village. Aux anciennes phases du développement du système de propriété, collective et individuelle, correspondent sur le plan linguistique des types toponymiques successifs : une couche plus ancienne, celle des toponymes descriptifs, et une couche plus récente, celle des toponymes personnels. La première phase se subdivise en deux périodes : dans la première, les noms des terrains collectifs étaient exprimés par des appellatifs géographiques en fonction toponymique absolue (*Runcul*, *Secătura*, *Arsura*) ; dans la seconde, la pluralité des objets a réclamé la différenciation des appellations soit par des qualificatifs et des déterminatifs (*Runcul Bătrîn* : *Runcul Nou*), soit en les rapportant à d'autres toponymes (*Secătura Farcului* : *Secătura Grozei*, selon les noms des montagnes *Farcu* et *Groza* sur lesquelles ils sont situés). Du point de vue géographique, la couche la plus ancienne est formée par des noms de lieux situés dans la proximité des villages ou dans les zones les plus accessibles ; tandis que la couche récente est formée par des noms de lieux situés dans des zones moins accessibles ou à grande distance du village. L'auteur estime que les résultats de ses recherches sont également appliquables à l'étude diachronique de la toponymie des autres contrées du pays.

BDD-A1416 © 1981-1982 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:43:13 UTC)